

УДК 811.161.2'243: 378.147

УРБАНІСТИЧНА ТЕМА В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Оксана Самусенко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра української філології для іноземних громадян
бульвар Тараса Шевченка, 14, кімн. 61, 01030, Київ, Україна
тел.: 044 239 34 39
ел. пошта: o.samusenko@knu.ua; oksamusenko@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-8479-8851>*

У статті розглянута презентація міської теми в методиці навчання української мови як іноземної. Метою розвідки є дослідження місця і ролі урбаністичної теми в процесі навчання іноземців, що вивчають українську мову. Наголошено на актуальності цього питання в навчанні іноземних громадян, оскільки тема міста і життя в ньому відбита у вимогах до всіх рівнів володіння українською мовою як іноземною. У роботі проаналізовано посібники з української мови як іноземної і зроблено висновок, що міський матеріал (від уживання лексеми місто і назв українських міст до текстів про українські міста і відповідних комунікативних ситуацій) представлений на всіх рівнях володіння мовою. Урбаністичний матеріал може бути елементом або основою навчального посібника. Його презентація і багатогранність залежать від мети навчання, цільової аудиторії, рівня володіння мовою, навчальної теми, пропонуваного завдання, уподобань автора і місця створення чи видання посібника. Домінування тієї чи іншої інформації може бути також зумовлено комунікативними потребами і пізнавальними інтересами студентів-іноземців. У роботі окреслено поняття «урбаністичний простір» в методиці навчання української мови як іноземної, висвітлено особливості його опрацювання в аудиторії іноземців і запропоновано приклади завдань на київському матеріалі. Доведено, що урбаністичні тексти мають значний лінгводидактичний потенціал. Завдяки використанню урбаністичних матеріалів відбувається інтегроване навчання мови, історії і культури, а також опанування комунікативних навичок та вмінь, необхідних для проживання у місті, розв'язання побутових і професійних питань. Включення в навчальний процес відомостей про київські реалії сприяє розвитку соціальних та соціокультурних навичок, необхідних для комфортного перебування в місті, інтеграції в його культурне середовище, та в результаті позитивно впливатиме на міжкультурну комунікацію у різних сферах життя.

Ключові слова: українська мова як іноземна, навчальний посібник, урбаністичний текст, урбаністичний простір, місто, Київ.

DOI:

Постановка проблеми. Актуальність урбаністичної теми в процесі навчання української мови в чужоземній аудиторії є незаперечною. По-перше, тема міста і життя в ньому відбита у вимогах до всіх рівнів володіння українською мовою як іноземною. Про наповненість урбаністичними реаліями свідчать **тематичний каталог**, зміст мовної компетентності, перелік комунікативних ролей і намірів [25], а також програми і тести з української мови як іноземної [19; 1; 28]. З одного боку, під час вивчення української мови як іноземної надзвичайно важливим є набуття навичок повсякденного мовного життя в чужомовному оточенні, з іншого – розуміння реалій міста, в якому перебувають іноземні громадяни під час навчання чи роботи, туристичного чи ділового візиту, є необхідним елементом опанування іноземної мови.

По-друге, нагальним є наповнення сучасного інформаційного простору якісним українським змістом. У цьому контексті доречним є поширення знань про давню історію українських земель, адміністративний, архітектурний, культурний розвиток міст і сучас-

ний їх розвій. Наповнення таким матеріалом посібників для іноземців допоможе спростувати деякі популярні раніше наративи, стане внеском до постколоніальних студій. У підсумку сприятиме кращому розумінню української історії і розвитку сьогоденних подій, пов'язаних з Україною, позитивно впливатиме на міжкультурну комунікацію у різних сферах життя. Зрештою, сподіваємося донести до світової спільноти, що, коли знищуються українські міста, не лише українці, а й уся планета втрачає талановитих людей і світові скарби матеріальної та духовної культури.

По-третє, урбанізація є всесвітнім явищем, вона пов'язана з розбудовою і розширенням міст, збільшенням їх кількості, значною перевагою міського населення над сільським. За даними Державної служби статистики України до повномасштабного вторгнення міське населення України складало 69,6%, сільське – 30,4% [30]. Сервісні портали та туристичні сайти зазвичай запрошують іноземців до Києва, Львова, Одеси, Чернівців, Харкова, Дніпра, Запоріжжя та інших українських міст. До початку повномасштабної війни для цікавого дозвілля туристам рекомендували також Вінницю, Умань, Яремче, Івано-Франківськ, Полтаву, Білу Церкву, Житомир, Луцьк, Кам'янець-Подільський та інші українські міста [34; 17].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Усупереч війні за останні три роки маємо низку наукових розвідок, посібників, електронних матеріалів та іншого навчально-методичного забезпечення, що з'являються у сфері методики навчання української мови як іноземної. Активізувалося обговорення нагальних питань на всеукраїнських та міжнародних конференціях, семінарах, тренінгах з українських студій і викладання української мови як іноземної. Важливим етапом стало затвердження базового документа «Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1-С2», де викладено основні вимоги до володіння українською мовою осіб, для яких українська мова не є рідною, першою мовою спілкування [25].

Спираючись на основний для фахівців цієї галузі документ, можемо стверджувати активну презентацію міської теми в навчанні української мови як іноземної. У результаті аналізу «Стандарту державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1-С2» було виявлено, що лексему *місто* в ньому згадано більше, ніж у тридцяти контекстах; у тексті також вжито близько двадцяти назв українських міст: *Київ, Львів, Миргород, Дніпро, Полтава, Одеса, Прип'ять, Лозова, Рівне, Суми, Чернівці, Умань, Прилуки, Чорнобиль* та ін. Зміст мовної компетенції проілюстровано такими прикладами: *місто, у місті, Київ, Львів, був у Львові, жила в Києві* (A1); *Це місто називається Львів* (A2); *Це місто називається Дніпро. Київ більш давній, ніж Львів. Ми любимо гуляти вулицями Львова. Ми ходимо в музеї Львова, щоб краще знати історію цього старовинного міста* (B1); *Їхати через усе місто* (B2); *Ми повернемося в рідне місто, з яким пов'язано багато спогадів* (C1); *Їхав, їхав козак містом, під копитом камінь тріснув. Над містом нависли важкі грозові хмари* (C2) [25 : 16, 17, 31, 51, 53, 58, 101, 105, 128]. Лексема *місто* також вживається в прикладах стилістичних засобів української мови: метафора – *місто спить* (A2, B1) і перифраз – *місто Лева* (C2) [25 : 35, 58, 131].

Очевидно, що міська тема не вичерпується кількісними та якісними показниками вживання однієї чи кількох лексем. Словник української мови тлумачить лексему *місто* як «великий населений пункт; адміністративний, промисловий, торговий і культурний центр», зафіксовані також застарілі значення: «місце, де відбувається базар», «місцевість», «місце» [24]. Відповідно бачимо, що в тематичному каталозі

початкового рівня A1 виокремлена тема «Місто (заклади, транспорт і місця)», куди входять освітні, культурні та громадські заклади, культові споруди, транспорт, вулиці, парки тощо [25 : 14]. Крім того, міські реалії репрезентовані й в інших рубриках, наприклад, у темі «Подорожі»: «вокзал, автовокзал, аеропорт (летовище)», «Туристичні принади (цікаві місця й об'єкти)»; «Дозвілля, відпочинок» та ін. [25 : 14–15]. На рівні A1 іноземець повинен уміти назвати місто, де він живе і навчається, заповнити анкету, вказавши місце народження і проживання, заадресувати конверт; на рівні A2 – розповісти усно і написати невеликий текст про своє місто й рідну країну [25 : 24]; а на рівні B1 повинен вміти все це робити вже досить докладно [25 : 40]. З кожним наступним рівнем до тематичного реєстру додано міські реалії, зокрема ті, що пов'язані зі службами міського сервісу і ситуаціями спілкування в них (у банку, на пошті, у магазині, спортзалі, басейні, таксі тощо) та туристичними об'єктами. На рівнях C1-C2 урбаністичну тему розширено і поглиблено, вона входить до переліку глобальних тем, пов'язаних з розвитком економіки і будівництва, екологічних, соціальних та інших проблем міста і країни.

Занурення іноземних громадян в урбаністичний матеріал залежить як від суб'єктивних – спеціалізація, мотивація, бажання тощо, так і об'єктивних причин – доступ до такої інформації (а також її правдивість), зокрема й наявність у навчальних підручниках і посібниках для іноземців. Отже, дослідження урбаністичного питання в методиці викладання іноземних мов вимагає звернення до посібників з української мови як іноземної та аналізу висвітлення в них міської теми. Безперечно, що назва столиці України, тексти про Київ (від кількох речень до кількох сторінок) та факти київської дійсності (одиничні чи численні) трапляються в більшості посібників з української мови для іноземців. Лексему *Київ* уводять з початків вивчення мови: знайомство з алфавітом (як приклад на літеру *К* чи *Ї*), перші лексико-граматичні конструкції (*Що це? Це Україна. Це Київ*) [31 : 11], у простих діалогах і текстах (*Де Київ? – Київ в Україні. Де ти живеш? – Я живу в Києві; Київ – столиця України; Це моя країна. Моя країна Україна. Це моє місто. Моє місто Київ*) [22 : 50–51, 167–168; 31 : 39] і навіть у сталих висловах (*язик до Києва доведе*) [37 : 70]. Назви міст бачимо в граматичних поясненнях і таблицях щодо вибору закінчення *-а / -у* в родовому відмінку, а також у прикладах чергування голосних, як, наприклад, у підручнику Мар'яни Бурак: *Київ – Києва, Львів – Львова, Харків – Харкова* [5 : 243].

Подальші спостереження засвідчили, що презентація і багатогранність урбаністичних матеріалів у посібниках з української мови як іноземної залежать від різних чинників: рівня володіння мовою, мети навчання, цільової аудиторії, пропонованих тем і завдань, а також від міста створення і видання книги, або іншими словами – місця роботи та уподобань автора чи колективу авторів. Розуміємо, що важливу роль відіграє особистість викладача. На заняттях з української мови як іноземної чи української мови як успадкованої студентам і учням пропонують тексти про столицю України, її минуле і сучасність, пам'ятки і пам'ятники культури та архітектури, а також інформацію про інші великі і визначні українські міста, в тому числі й про місто, де відбувається навчання або звідки родом чи проживали самі викладачки і викладачі.

Попри те, що міський матеріал презентовано в посібниках із загального володіння українською мовою як іноземною на всіх рівнях, його добір, тематичне і змістове наповнення, а також використання автентичних, адаптованих чи модельованих текстів про місто, насамперед залежать від мовного рівня чужомовців, яким адресовано

навчальний матеріал. На рівнях A1–A2 іноземні студенти поступово вивчають міську тему, урбаністичні реалії обмежені лексико-граматичними мінімумами цих рівнів. У перших уроках посібника Мирослави Шевченко «Будьмо разом» студенти розглядають листівку із зображенням пам'ятника засновникам Києва і читають фразу *Київ – чудовий*; далі працюють із фотографіями вулиць Хрещатик і Володимирської, Майдану Незалежності, бульвару Тараса Шевченка, складають діалоги і читають короткий текст про Київ [31 : 53–56, 71]. У посібнику Данути Мазурик «Крок за кроком» на початковому рівні студенти, зокрема, вивчають такі лексико-граматичні конструкції: *Це туристи і Львів. Де туристи? Він раніше жив у Києві. Тепер він живе у Львові*; у зразку до студентського листа вміщено львівську адресу; частотним є прикметник *львівський*, *-а, -е, -і*: *львівський університет, львівська погода, львівська газета*; є як окремі речення, так і невеличкі тексти про *Львівський університет, Львівський оперний театр, Львівську консерваторію* тощо. Згодом у комунікативній темі «Рухаємося» на основі текстів та діалогів про поїздки до столиці й інших українських міст студенти розвивають навички живання в мовленні дієслів руху [11 : 69, 80–86, 115, 138–140]. У посібниках Надії Сварич «Українська мова для іноземних студентів» для рівнів A1 і A2 урбаністична тема вилетена в тексти і завдання з розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності, наприклад, для формування вмінь і навичок читання українською авторка пропонує текст про Україну з інформацією про Київ, пам'ятки та пам'ятники культури й архітектури, а для розвитку розуміння на слух та говоріння – аудіозапис про прогулянку містом з уживанням дієслів переміщення [22 : 167–169]. Київський матеріал на рівні A2 презентовано текстами «Київ туристичний», «Замок барона» і «Дім вдови, яка плаче» [23 : 21, 110–119, 129]. Цікавим прикладом навчальних матеріалів для іноземців є сюжетні посібники, в яких теми чи уроки пов'язані місцем перебування героя. Завдяки комплексу «Розмовляймо українською. Let's speak Ukrainian» авторів Галини Макарової, Лариси Паламар і Наталії Присяжнюк іноземні студенти одночасно опановують мову і занурюються в київське життя разом з головним персонажем – Джоном Грабарем, канадцем українського походження, що приїжджає до Києва [12].

До урбаністичної теми звертаються й автори посібників для формування та розвитку окремих видів мовленнєвої діяльності. Наприклад, у посібнику Наталії Єщенко «Практичний курс української мови: усне мовлення» у розділі «Місто. Країна» запропоновано текст «Київ», де йдеться про історію і сучасність столиці України. Розвиток діалогічного мовлення в цій темі побудований на комунікативних ситуаціях з орієнтації у Києві та планування прогулянки містом [7 : 72–84]. Автори посібника з розвитку навичок слухання і говоріння «Суми – нова мова, нові друзі, нове життя» самою назвою підкреслюють, що вивчення нової мови – це і занурення в інші життєві реалії. Книга складається з чотирьох основних тем країнознавчого спрямування: географія, історія, сумчани і прогулянки містом [27].

Застосування урбаністичного матеріалу може бути підпорядковано певній лексико-граматичній темі. У навчально-методичному посібнику з морфології дослідниці Зоряна Мацюк наводить назви міст як приклади до вивчення іменників української мови в іноземній аудиторії. Для пояснення категорії числа іменників, зокрема тих, що «не мають співвідносних форм числа з огляду на їхні семантичні, стилістичні чи функціональні особливості», авторка вживає власні назви *«Львів, Київ, Дніпро, але Карпати, Суми, Чернівці»* [14 : 97]. У навчанні відмінкової системи знаходимо такі приклади: називний відмінок – *Це моє місто. Місто Львів. Місто*

будується; родовий відмінок – Приїхати до Львова. Я їду з Києва до Львова; місцевий відмінок – Бути в Києві [14 : 108–114]. Урбаністична тема містить невичерпний матеріал для опрацювання лексико-граматичної теми «Дієслова руху / переміщення». Окрім конструкції та цілі тексти про пересування містом, за місто, між містами і країнами підпорядковані вивченню цієї складної для всіх іноземців теми української мови. Посібник Наталії Бондарєвої та Мирослави Шевченко «Іти – ходити, їхати – їздити...» пропонує різні види вправ на такому матеріалі: ідентифікаційні та імітативні на основі текстів з конструкціями пересування у місті; трансформаційні та репродуктивні вправи, наприклад, до тексту про правила дорожнього руху; завдання з моделювання відповідних ситуацій спілкування, наприклад, розмова у потязі *Київ – Львів* тощо [4 : 11–12, 61, 116, 136–137, 170, 178, 252–257].

Очевидно, що посібники наступних рівнів володіння українською мовою як іноземною містять більше урбаністичної інформації. Автори не лише згадують назви міст чи пропонують прості тексти, а й намагаються якнайбільше поінформувати, здивувати і залюбити в українські міста. Леся Назаревич та Наталя Гавдида у посібнику «Українська мова для іноземців: Практикум (рівні B1–B2)» з-поміж інших виокремлюють тему «Місто», яка складається з двох розмовних блоків: місто Тернопіль і місто Київ. Тексти першого блоку містять географічні факти, знайомлять з візитними картками Тернополя, оповідають про навчальні заклади міста, зачаровують легендою про походження його назви. Другий блок також занурює студентів у легенду про створення міста, веде головними вулицями, змальовує Софійський і Михайлівський собори, Києво-Печерську лавру, Андріївську церкву, Маріїнський палац, а також розповідає про Київський національний університет імені Тараса Шевченка [16 : 89–112]. Вибір Тернополя вмотивований тим, що підручник створили викладачі Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя для студентів-іноземців, що приїжджають на навчання до цього міста й університету. Схожу картину бачимо в навчальному посібнику для рівнів B1–B2 викладачів Львівського національного університету імені Івана Франка Олександри Антонів і Любові Паучок «Українська мова як іноземна. Модульний курс». Тексти про місто Львів і його самотність є ключовими у посібнику: про історію міста і культурну спадщину, театральне мистецтво й архітектурні перлини, львівські музеї та їхні експонати, львівське пиво і броварні, кав'ярні і запах кави, транспортну мережу тощо [2 : 132, 147, 163, 168, 234, 254]. Описаний підхід зрозумілий і виправданий: викладачі прагнуть занурити своїх студентів не лише в українську мову, але й у культуру і життя міста, де вони навчаються.

Урбаністична тема яскраво презентована в навчальних виданнях, що присвячені окремим містам України. Більшість із них – це посібники для рівнів B2–C1. Наприклад, для розвитку мовленнєвих умінь і навичок на цих рівнях може бути корисним навчальний посібник, що всуціль побудований на матеріалі київських текстів. Книга Ганни Швець «Знайомтеся: Київ» містить 15 тем, кожна з яких презентована двома основними (з передтекстовими та післятекстовими завданнями) та кількома додатковими текстами історично-довідкового та науково-популярного характеру. В посібнику іноземці можуть знайти інформацію про старе місто і козацький Київ, про трагічні сторінки історії міста і часи після відновлення незалежності України та ін. Посібник докладно знайомить з різними сферами київського життя: Київ театральний, музейний, книжковий, парковий, мініатюрний, університетський тощо [32]. Взірцем також можуть бути посібники, які знайомлять іноземців з цікавинками Львова. Це,

наприклад, посібники «Мій Львів» авторського колективу Львівського національного університету імені Івана Франка і «Місто Лева» Галини Бойко й Олеси Палінської. Зазначені книги пропонують іноземцям тексти про львівську пошту, каву й шоколад [15]; про храми і пожежі у місті, львівські ліхтарі та старий трамвай, годинник на львівській ратуші [3] та ще багато іншої захопливої інформації.

Інший підхід у використанні урбаністичних матеріалів продемонстровано в посібниках, які присвячені подорожі Україною і які об'єктивують історичні, культурні, літературні знання про низку українських міст. Книга для читання «Мандрівка Україною» для студентів-іноземців рівня B2 містить різножанрові тексти про історико-культурні пам'ятки, що внесені до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Посібник складається з семи розділів: Київ, Львів, Чернігів, Кам'янець-Подільський, Херсонес, Канів, Чернівці. Наприклад, у темі «Київ» іноземці читають про Києво-Печерську лавру, Софійський собор, графіті на стінах Софії Київської, книгозбірню Ярослава Мудрого, а також уривок з роману Павла Загребельного «Диво» про будівництво і збереження Софійського собору [13 : 9–34]. З-поміж такої навчальної літератури виокремимо також посібник Олеси Палінської і Олега Качала «Автостопом по Україні». Це видання адресовано іноземним громадянам, які вивчають українську мову на рівні C1 і зацікавлені в розвитку навичок аудіювання. Разом з головним героєм – аспірантом з Німеччини Марком – іноземці слухають цікаву і пізнавальну інформацію про Львів, Київ, Луцьк, Умань, Хмельницький, Івано-Франківськ та інші великі і малі українські міста [18].

Виокремлення раніше не з'ясованих частин загальної проблеми. Отже, попри значний інтерес до урбаністичної теми в методиці навчання української мови як іноземної, у навчальних матеріалах для іноземців вона відтворена недостатньо. По-перше, бракує текстів про сучасне життя українських міст: про теперішні події і людей, про надбання і цікавинки, про виклики і розв'язання міських проблем. Є потреба в тематичному розширенні презентації українських міст для іноземців (початок цього процесу вже відображають останні друковані видання), водночас хочеться бачити у таких посібниках баланс щодо зображення давніх часів і сьогодення. По-друге, з-поміж матеріалів на міські теми для розвитку видів мовленнєвої діяльності переважають навчальні тексти з читання, отже є потреба в посібниках для розвитку вмінь і навичок аудіювання, говоріння, письма на різних рівнях. На наш погляд, найбільше відчувається нестача посібників про міські реалії і життя у місті для розвитку слухання і розуміння на основі автентичних текстів. У цьому контексті йдеться також і про укладання електронних і мультимедійних посібників з української мови як іноземної. По-третє, є потреба у створенні на урбаністичному матеріалі навчальних проєктів і творчих завдань, наукових, соціологічних та інших досліджень, які б виконували іноземці у процесі оволодіння українською мовою (які можуть бути оприлюднені як в усній, так і письмовій формах, стати основою для обговорення і дискусій). Метою таких завдань має бути мотивація студентів, аспірантів та всіх охочих до розвідок в українській урбаністичній сфері; сприяння зіставним дослідженням, які допомогли б висвітлити подібність (до європейських та інших міст світу) і водночас унікальність українських міст.

Формулювання цілей статті. Метою розвідки є дослідження місця і ролі урбаністичної теми в процесі навчання української мови як іноземної. Під час роботи були поставлені і розв'язані такі завдання: обґрунтувати доцільність включення міських тем і реалій у навчання української мови іншомовних студентів; проаналізувати урбаністичний матеріал у посібниках з української мови як іноземної; окреслити по-

няття *урбаністична тема й урбаністичний простір* в методиці навчання української мови як іноземної; висвітлити лінгводидактичний потенціал міської тематики для іноземної аудиторії; запропонувати приклади завдань на київському матеріалі.

Досягнення мети і реалізація теоретичних та практичних завдань передбачили звернення до таких основних методів і прийомів дослідження: описовий та структурний методи, у тому числі компонентний і контекстологічний аналізи, порівняльно-історичний метод, зокрема етимологічний аналіз слова.

Виклад основного матеріалу. Урбанізм, урбанізація, урбаністика, урбаністичний – ці терміни вже давно подолали межі напряму «в архітектурі та містобудівництві ХХ ст.» [6 : 42] і стали міждисциплінарними. Етимологічний словник фіксує запозичення в українську мову лексеми *урбанізм* з французької мови (фр. *urbanisme*), куди слово потрапило з латини (*urbanus* «міський; вихований; елегантний»), *urbs* «місто; місто Рим»), яке свого часу прийшло з шумерської мови через етруське посередництво (шумер. *uru* «місто») [6 : 42].

Сьогодні міське середовище досліджує багато наук: поширені лінгвістичні, літературознавчі, соціологічні розвідки, вивчають археологію й етнографію, географію й історію, економіку й екологію міст. Сучасна методика навчання української мови як іноземної пов'язана з іншими лінгвістичними напрямками і дисциплінами, зокрема етнолінгвістикою, соціолінгвістикою, когнітивною лінгвістикою, психолінгвістикою. Але маємо визнати, що зв'язки є ширшими, й урбаністична тема у навчанні української мови як іноземної є тому яскравим прикладом. Актуальність цієї галузі досліджень підтверджує, зокрема, й створений у межах проекту «Урбаністика» для платформи «Дія.Освіта» [29] освітній серіал. Професійна палітра українських та міжнародних спікерів, перелік фахових і соціальних навичок, що формує цей проєкт, а також зміст 17-ти освітніх серій свідчать про багатий спектр урбаністичної проблематики. Перспективними – зокрема і для обговорення в іноземній аудиторії – є питання повоєнної урбаністики, створення інклюзивних міст, зосередження на мешканцях міст як основному рушію їхнього існування та розвитку.

У сучасній науковій парадигмі міський топос ідентифікується за назвою певного міста, його частин та об'єктів міського простору. У дослідженнях урбаністичної топоніміки в українських художніх творах Марта Калиняк визначає «урбаністичний текст як сукупність творів, у яких тема міста набуває образної деталізації і виявляє себе у визначальних для формування міського топосу семантичних ознаках, більш чи менш сталих для репрезентації конкретного міста чи міського простору загалом» [8 : 69]. Ономастика витлумачує поняття *урбанонім* як вид топонімів, що називають внутрішньоміські об'єкти (назви вулиць, площ, бульварів тощо), виокремлює також макро- і мікротопоніми – найменування великих і малих географічних об'єктів (наприклад, назви доріг, лісів, полів, споруд локального значення тощо). Очевидно, що для іноземців урбаністичний простір не вичерпується лише назвами міст і внутрішньоміських об'єктів, зокрема назвами вулиць, площ, парків, різних установ тощо. До цього кола лексичних одиниць можуть бути залучені топоніми, що позначають назви водних об'єктів (гідроніми), гір (ороніми), лісів і холмів (дрімоніми), районів (хороніми), доріг і шляхів сполучення (дромоніми), а також назви різноманітних установ, закладів, магазинів (ергоніми). Особливість полягає в тому, що іноземці у процесі опанування української мови не вивчають певний перелік найменувань або всі особливості функціонування мовної одиниці. На почат-

кових рівнях іноземці вивчають лексику, що описує загальні назви міських об'єктів: *університет, площа, вулиця, бульвар, метро, магазин, книгарня* тощо. Згодом вони знайомляться з власними назвами певних міських об'єктів, таким чином місто (наприклад, Київ) оживає: *Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Майдан Незалежності, вулиця Хрещатик, бульвар Тараса Шевченка, станція метро «Арсенальна», магазин «Всі свої», книгарня «Є»*. Кількість таких прикладів безмежна, кожне слово тягне за собою низку наступних асоціацій. Наприклад, у Києві: *ріка Дніпро – станція метро «Дніпро» і «Гідропарк» – лівий і правий береги міста – станція метро «Лівобережна» – Поділ – Печерськ – Києво-Печерська лавра* тощо. Усвідомлюючи умовність і варіативність останніх прикладів, звертаємо увагу на необхідність виважених критеріїв і ретельного відбору таких одиниць до лексичних мінімумів різних рівнів володіння українською мовою як іноземною.

У навчанні іноземців, окрім ідентифікаційної функції урбанонімів, важливою є комунікативна функція, яка, зокрема, визначається вмінням орієнтуватися в міському просторі. Тут можемо говорити про комунікативні вміння вербально означити місце перебування, шлях і напрямок руху до певного об'єкта, формування навичок міжособистісного спілкування, наприклад, у мовленнєвих ситуаціях, пов'язаних із запитом керунку в пошуках потрібного об'єкта, пояснення по телефону (друзям, поліції), допомога іншим тощо. Отже, для іншомовців, що вивчають українську мову, урбаністичний простір включає *знання назв українських міст, вулиць, площ, парків та інших міських об'єктів і знання про ці міські об'єкти* (залежно від рівня, навчальної мети тощо); *вміння орієнтуватися в міському просторі*, наприклад, для початкових рівнів читати й розуміти на слух вивіски й оголошення в транспорті, а також продукувати це усно і письмово (заповнити анкету, заадресувати лист, користуватися різними службами і міськими сервісами); *вміння взаємодіяти з жителями і гостями міста* (запити про розташування, напрямок руху, ситуації спілкування в банку, готелі, магазині, музеї, поліції тощо), тобто виконувати *відповідні комунікативні ролі* (клієнт / клієнтка, пасажир / пасажирка, турист / туристка, свідок / ...? подій та ін.) і реалізовувати комунікативні наміри (привернути увагу, встановити контакт, попросити надати інформацію тощо). Таким чином, у навчанні української мови як іноземної в лінгводидактичне коло потрапляють не лише урбаноніми та інші топоніми, а більш широкий матеріал, що підтвердили програмні документи і посібники для іноземців. Урбаністична тема об'єднує ономастичні одиниці, що окреслюють міський простір; лексико-граматичні конструкції, що містять найменування міських реалій; текстовий матеріал про місто, міські об'єкти, події та містян, а також діалоги – ситуації спілкування в місті, розв'язання життєвих ситуацій українською мовою.

Як бачимо, міська тема в методиці навчання української мови як іноземної є досить неоднорідною, тому під час вибору урбаністичного матеріалу рекомендуємо: 1) спиратися на вимоги до кожного рівня володіння українською мовою як іноземною, 2) зважати на лінгводидактичний і комунікативний потенціал матеріалу, 3) керуватися принципами дозованості і збалансованості, 4) використовувати значущий для українців культурологічний контекст.

Для рівнів A1–A2, як правило, студентам пропонують модельовані тексти із загальним описом України, столиці і найбільших міст. Водночас обов'язковим є залучення простих автентичних міських текстів: покажчики, знаки, прості оголошення і реклама (в метро – назви станцій, *вхід – вихід, Не заходьте за обмежувальну лінію,*

Обережно, двері зачиняються, Наступна станція «Хрещатик»). На рівнях B1–B2 студентам можна пропонувати адаптовані чи неадаптовані автентичні тексти з інформаційно-туристичних та екскурсійних сайтів, матеріали дописів у соціальних мережах, сайти Київського зоопарку, Київського метрополітену, столичних музеїв, театрів, виставок тощо. На цьому рівні ефективними є уроки-екскурсії, групові проєкти і презентації на міські теми, про відомих людей, що жили і творили в українських містах, про звичайних містян – українських героїв. Рівні C1–C2 не обмежують простір матеріалів, які можна використовувати на запит студента чи в межах певної програми. Це можуть бути уривки з художніх творів, документальних і художніх фільмів, анімації, наукові дослідження, опитування, новини, блоги, журналістські проєкти. Наприклад, дослідження мовної ситуації і мовної політики на базі опитування в застосунку «Київ цифровий» [36]; ергоніми міста Києва й України (назви готелів, аптек, медичних центрів тощо), що «містять цінну інформацію про історію та культуру країни, її звичаї» [35 : 83]; іменування та перейменування вулиць, причини та тенденції в окремих районах чи навіть однієї вулиці тощо.

Лінгводидактичний потенціал урбаністичних матеріалів обумовлений тим, що викладач для початкових рівнів може створити чи адаптувати такий текст відповідно до навчальної мети і конкретних мовних потреб, а для середніх і рівнів вільного володіння – дібрати відповідний автентичний текст. У першому випадку рекомендуємо створювати не лише тексти для читання, але й пропонувати студентам модельовані граматикалізовані тексти. Вважаємо, що текстові вправи про місто можуть бути дієвим шляхом одночасного опрацювання певного граматичного матеріалу і знайомства з міськими реаліями. Зоряна Мацюк, наприклад, пропонує текст про Львів із власними назвами міст, країн та іменами видатних людей, які потрібно вжити у правильній формі [14 : 118]. Такі граматикалізовані тексти є дуже популярними й ефективними в навчанні іноземних мов. Схематизм і подібність модельованих тестів про місто радимо долати тематичним розмаїттям: відкриття виставки, міський фестиваль, вулична їжа, нове меню у ресторані, поява зразків вуличного мистецтва, мурали, мініатюри і мініскульптури (наприклад, київський проєкт «Шукай!»), актуальні історії і розповіді про життя і щоденну роботу містян (захисники міста, лікарі, машиністи в метрополітені, автори сучасних проєктів тощо). Урбаністична лексика часто є національно-маркованою і вимагає не лише мовних характеристик і пояснень уживання, але й більш розлогого екстралінгвістичного екскурсу, а найкраще – життєвого досвіду (наприклад, поїздка в маршрутці містом чи нічним потягом Україною). Для однієї іншомовної аудиторії може бути достатньо кількох рис, інша – потребує детального змалювання мовних і позамовних характеристик такої лексичної одиниці.

У контексті навчання української мови як іноземної такий різнобічний матеріал є багатогрунтовым для розвитку продуктивних і репродуктивних видів мовленнєвої діяльності: читання й аудіювання, письма і говоріння [21]. Прекрасним прикладом ділиться Ніна Станкевич у навчальному посібнику з методики навчання видів мовленнєвої діяльності. Авторка рекомендує урбаністичні теми для розвитку творчого письма студентів-іноземців, зокрема пропонує тему «Найбільші міста України», а також «споріднені теми», щоб студенти мали можливість «вибрати таку, яка співзвучна їхнім інтересам і навіть настрою» [26 : 143]. Наприклад, перелік тем творів, що об'єднані більшою темою «Львів», може бути таким: про вулиці, площі, пам'ятники, музеї, театри, кав'ярні, парки міста [26 : 145].

Принцип збалансованості матеріалу, на наш погляд, добре реалізований у посібнику «Мандрівка Україною», змістове наповнення якого свідчить про те, що автори прагнули віднайти баланс у подачі матеріалу з позицій *історія – сучасність, пам'ятка чи пам'ятник – людина, традиція – сучасна подія*. Кожний розділ – місто – формує кілька рубрик: характеристика пам'ятки – видатна постать, що пов'язана з цією пам'яткою, історична довідка (легенда) – сучасна подія чи традиція, що відбувається на місці пам'ятки [13 : 5]. У цьому контексті, на наш погляд, дуже вдалим є назва і наповнення посібника «Ключ до України: міста і люди: підручник з української мови як іноземної (рівні B2-C1)», в якому підкреслено важливість внеску в українську державність як видатних історичних постатей, так і наших сучасників [10]. Варто не забувати, що місто створюють люди, які живуть в ньому і в мирні часи, і в періоди випробувань.

Дозованість у подачі інформації хочемо проілюструвати завданням, яке – з нашого досвіду – дуже подобається усім іноземцям: від здобувачів вищої освіти до представників дипломатичного корпусу і бізнесу. Це завдання на з'ясування походження назв Київського метрополітену ми пропонуємо виконати на навчальній платформі [9] (завдання можна пропонувати на рівнях B1 і вище). Найбільш ефективним воно стає, якщо студенти не лише знаходять пару з ключовими словами, але й намагаються пояснити походження назви станції, наприклад: *станція метро «Арсенальна» – арсенал, зброярня, Мистецький Арсенал; «Вокзальна» – вокзал, Центральний залізничний вокзал, автостанція «Київ»; «Почайна» – ріка Почайна; «Либідська» – ріка Либідь; «Печерська» – печери, Києво-Печерська лавра; «Лісова» – ліс, лісова смуга; «Лівобережна» – лівий берег Дніпра; «Гідропарк» – вода + парк, парк «Гідропарк»; «Театральна» – театр, Драматичний театр імені Лесі Українки, Національна опера України; «Університет» – університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Український державний університет імені Михайла Драгоманова; «Житомирська» – місто Житомир, Житомирська область; «Звіринецька» – звір, звіринець, Київський зоопарк*. Інші назви вимагають більш глибоких досліджень, вони можуть бути запропоновані як домашні завдання, самостійна робота чи груповий проєкт. Якщо немає такої мети, ми не ставимо перед студентами завдання глибокого етимологічного дослідження, хоча дуже радіємо, коли когось воно надалі спонукало звернутися до словників чи інших розвідок з теми.

Культурологічний принцип може бути втілений значущим країнознавчим, краєзнавчим і лінгвокраїнознавчим текстовим матеріалом, оскільки урбаністичний простір – це і про збереження та передачу української пам'яті. Лінгвокраїнознавчий коментар може бути презентований як повноцінною словниковою довідкою, так і окремими вкрапленнями в текст [20]. **Елементи лінгвокраїнознавчого аналізу, наприклад, бачимо у тексті «На Сотні»** (так сумчани називають вулицю Соборну), де вміщено мінімальну інформацію про семантику і походження офіційної і «народної» назв вулиці [27 : 97–98]. Така група урбанонімів, що складається з неофіційних назв міських об'єктів, є у кожному місті. Про такі назви, наприклад, у Львові йдеться у дослідженні Людмили Юрси і Людмили Гавриловської [33]. Вони можуть бути водночас цікавим і корисним матеріалом, особливо для тих іноземців, хто живе в певному українському місті (відомо, що їх використовують водії маршруток і пасажири, на них можна натрапити в соціальних мережах тощо). Сьогодні також маємо говорити про окуповані і повністю знищені міста, про героїчний спротив містян і воєнні будні, про відродження і будівництво міст, повоєнну урбаністику і екологічний урбанізм.

Висновки та перспективи.

1. Підсумовуючи зазначимо, що урбаністична тема є наскрізною в нормативних документах з української мови як іноземної. **Залучення до навчального процесу матеріалів про міські реалії і комунікативні ситуації в місті є складником опанування іноземної мови, сприяє розвитку соціальної і соціокультурної компетенцій, необхідних для комфортного перебування в місті та інтеграції в його культурне середовище.** Факти про столицю й інші міста України, людей і події відображають багатство української культури і багатогранність життя українців. Такий матеріал варто залучати на всіх рівнях і етапах вивчення української мови як іноземної.

2. Добір конкретного матеріалу про українські міста в посібниках української мови для іноземних громадян мотивований низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників, і залежить, зокрема, від мети навчання, цільової аудиторії, рівня володіння мовою, навчальної теми, пропонованих завдань, уподобань автора і місця створення чи видання посібника. Домінування того чи іншого матеріалу може бути також зумовлено комунікативними потребами і пізнавальними інтересами студентів-іноземців.

3. У методиці навчання української мови як іноземної урбаністичний простір є неоднорідним. Його формують знання назв українських міст, вулиць, площ, парків та інших міських об'єктів і знання про ці міські об'єкти, вміння взаємодіяти з жителями і гостями міста українською мовою, виконувати відповідні комунікативні ролі і реалізовувати комунікативні наміри. В лінгводидактичне коло потрапляють не лише урбаноніми, а й інші лексичні одиниці, що окреслюють міський простір, називають міські об'єкти, події і містян.

4. Урбаністичні тексти мають значний лінгводидактичний потенціал. Завдяки використанню урбаністичних матеріалів відбувається інтегроване навчання мови, історії і культури, розвивається іншомовна комунікативна компетенція і задовольняються пізнавальні інтереси іноземних громадян. Натхненні приклади української урбаністичної культури і зображення сучасних міських викликів, що притаманні багатьом містам світу, є внеском до міжкультурного діалогу і руйнації насаджених наративів.

5. Перспективи проведеного дослідження вбачаємо у значному залученні урбаністичного матеріалу в навчальний процес іноземних громадян, що вивчають українську мову і культуру. Створення навчальних посібників з української мови як іноземної для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності на матеріалі рідного міста повинно стати хорошою традицією для всіх університетів і мовних шкіл України.

Список використаної літератури

1. Антонів О., Коваленко В., Фарина Н., Ценюх О. Learn Ukrainian – Test yourself : навчальний посібник з української мови як іноземної (рівні А2-B1). Київ : Фірма «ІНКОС», 2022. 90 с.
2. Антонів О., Паучок Л. **Українська мова для іноземців. Модульний курс : навчальний посібник.** Київ : Фірма «Інкос», 2012. 268 с.
3. Бойко Г., Палінська О. Місто Лева : навчальний посібник з української мови для чужоземних студентів. Рівень В2. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 104 с.
4. Бондарева Н. О., Шевченко М. В. Іти – ходити, їхати – їздити... : навчальний посібник з української мови для іноземних студентів. Київ : Четверта хвиля, 2011. 282 с.

5. Бурак М. Яблуко : підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). Львів : Видавництво УКУ, 2017. 268 с.
6. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Скляренко, О. Б. Ткаченко, Укладачі: Г. П. Півторак, О. Д. Пономарів, І. А. Стоянов, О. Б. Ткаченко А. М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 2012. Т. 6 : У–Я. 568 с.
7. Єщенко Н. Практичний курс української мови: усне мовлення: навчальний посібник для іноземних студентів. Київ: Фенікс, 2016. 207 с.
8. Калиняк М. Урбаністична топоніміка Франкової прози: трансформація реального топосу в художній літературі. *Українське літературознавство*. 2014. Вип. 78. С. 69–76.
9. Київський метрополітен. Походження назв станцій метро. Режим доступу : <https://learningapps.org/display?v=p3mgicvqj24> (дата звернення: 26.02.2025).
10. Ключ до України: міста і люди: підручник з української мови як іноземної (рівні B2-C1) / Ірина Ключковська, Оксана Горда, Оксана Трумко, Наталія Мартинишин, Галина Темник. Львів : Колір ПРО, 2020. Ч. I. 200 с.
11. Мазурик Д. Українська мова для іноземців. Крок за кроком. Харків : Фоліо, 2017. 288 с.
12. Макарова Г., Паламар Л., Присяжнюк Н. Розмовляймо українською. Let's speak Ukrainian. Елементарний курс. Навчальний посібник. Київ : ІНКООС, 2011. 222 с.
13. Мандрівка Україною : навч. посіб. з української мови як іноземної (рівень B2) / І. Ключковська та ін. Львів : Дон Боско, 2012. 152с.
14. Мацюк З. О. Методика викладання граматики української мови як іноземної. Морфологія : навчально-методичний посібник. Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2024. 296 с.
15. Мій Львів : навчальний посібник з укр. мови як іноземної (рівень B2) / Антонів О. та ін.; за заг. ред. О. Антонів, О. Туркевич. Львів : Дон Боско, 2013. 80 с.
16. Назаревич Л., Гавдида Н. Українська мова для іноземців. Практикум (Рівні B1-B2). Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2017. 212 с.
17. Найбільші міста України. Режим доступу : <https://waytravel.com.ua/naibilshi-mista-ukrainy.html> (дата звернення: 11.01.2025).
18. Палінська О., Качала О. Автостопом по Україні. Українська мова як іноземна : аудіокнига з вправами. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 128 с.
19. Програми з української мови як іноземної (рівні A1-C1) / Н. С. Ніколаєва та ін.; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філології, кафедра укр. та рос. мов як іноземних. Київ : Четверта хвиля, 2015.
20. Самусенко О. М., Клімкіна О. І. Лінгвокраїнознавство: Україна : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. 256 с.
21. Самусенко О. Мотиваційні завдання в практиці викладання української мови як іноземної. *Slavica Wratislaviensia*. Wrocław, 2023. Т. 178. С. 213–223. DOI : <https://doi.org/10.19195/0137-1150.178.17>
22. Сварич Н. **Українська мова для іноземних студентів (елементарний рівень) : навчальний посібник**. Київ, 2019. 208 с.
23. Сварич Н. Українська мова для іноземних студентів (базовий рівень) : навчальний посібник. Київ, 2020. 130 с.
24. Словник.ua. Режим доступу : <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE> (дата звернення: 09.01.2025).
25. Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння A1-C2». Київ Національна комісія зі стандартів державної мови, 2024. 139 с. Режим доступу : https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/06.09.2024%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%A3%D0%9C%D0%86_new.pdf (дата звернення: 11.02.2025).
26. Станкевич Н. Українська мова як іноземна: методика навчання видів мовленнєвої діяльності : навч. посіб. Львів, 2022. 184 с.

27. Суми – нова мова, нові друзі, нове життя: навч. посіб. / за заг. ред. Л. В. Біденко. Суми : Сум ДУ 2018. 132 с.
28. Тести з української мови як іноземної. Рівні А1-С1 / кол. авт. Н. С. Ніколаєва, О. М. Самусенко, В. В. Овдіюк, Н.О.Бондарева, М. В.Шевченко, І. М. Прожогіна, М. Ю. Якубовська Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018.
29. Урбаністика. Освітній серіал на платформі «Дія.Освіта». Режим доступу : <https://osvita.dia.gov.ua/courses/urbanism> (дата звернення: 06.02.2025).
30. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2021 року. Держстат України. Режим доступу : https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/05/zb_chuselnist%202021.pdf (дата звернення: 23.01.2025).
31. Шевченко М. Будьмо разом (А1): Українська мова для іноземців : навчальний посібник. Київ : Четверта хвиля, 2017. 164 с.
32. Швець Г. Д. Знайомтеся: Київ: навч. посіб. з укр. мови для студентів-іноземців. Київ : Видавець Федоров О.М., 2011. 240 с.
33. Юрса Л., Гавриловська Л. Урбаноніми міста Львова посттоталітарної доби крізь призму еколінгвістики. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2021. Вип. 15. С. 130–136.
34. Top 5 places to visit in Ukraine who travels. Режим доступу : <https://visitukraine.today/blog/3476/top-5-places-to-visit-in-ukraine-who-travels> (дата звернення: 11.01.2025).
35. Vintoniv M., Vintoniv T., Sydorenko O. Onymian and Appellativian Names in the Ukrainian Ergonomicon. *Mundo Eslavo* 20 (2021). P. 68–85.
36. Vintoniv M., Boiko M. Language situation in Kyiv at the beginning of the 21st century: the material of a mass survey in the mobile application «Kyiv Digital». *Texto Livre : Linguagem e Tecnologia*. 2023. V. 16. Режим доступу : <https://periodicos.ufmg.br/index.php/textolivre/article/view/46196> (дата звернення: 20.11.2024).
37. Welcome to Ukraine: Intensive language course: [textbook for foreign students] / L. Piatkovska, O. Pchelintseva, O. Denga, T. Isaienko ; Cherkasy State Technological University. Cherkasy : editor Hordiienko Ye., 2023. 160 p.

References

1. Antoniv O., Kovalenko V., Faryna N., Tseniukh O. Learn Ukrainian – Test yourself : navchalnyi posibnyk z ukrainskoi movy yak inozemnoi (rivni A2-V1). Kyiv : Firma «INKOS», 2022. 90 s.
2. Antoniv O., Pauchok L. Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Modulnyi kurs : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Firma «Inkos», 2012. 268 s.
3. Boiko H., Palinska O. Misto Leva : navchalnyi posibnyk z ukrainskoi movy dlia chuzhozemnykh studentiv. Riven V2. Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2021. 104 s.
4. Bondarieva N. O., Shevchenko M. V. Ity – khodyty, yikhaty – yizdyty... : navchalnyi posibnyk z ukrainskoi movy dlia inozemnykh studentiv. Kyiv : Chetverta khvyliya, 2011. 282 s.
5. Burak M. Yabluko: pidruchnyk z ukrainskoi movy yak inozemnoi (bazovyi riven). Lviv : Vydavnytstvo UKU, 2017. 268 s.
6. Etymolohichniy slovnyk ukrainskoi movy: Y 7 t. / Red. kol.: O. S. Melnychuk (hol. red.), V. T. Kolomiets, T. B. Lukinova, H. P. Pivtorak, V. H. Skliarenko, O. B. Tkachenko, Ukladachi: H. P. Pivtorak, O. D. Ponomariv, I. A. Stoianov, O. B. Tkachenko A. M. Shamota. NAN Ukrainy. In-t movoznavstva im. O. O. Potebni. Kyiv : Naukova dumka, 2012. T. 6: U–Ia. 568 s.
7. Ieshchenko N. Praktychnyi kurs ukrainskoi movy: usne movlenni a: navchalnyi posibnyk dlia inozemnykh studentiv. Kyiv : Feniks, 2016. 207 s.
8. Kalyniak M. Urbanistychna toponimika Frankovoï prozy: transformatsiia realnoho toposu v khudozhnii literaturi. *Ukrainske literaturoznavstvo*. 2014. Vyp. 78. S. 69–76.
9. Kyivskyi metropoliten. Pokhodzhennia nazv stantsii metro. Rezhym dostupu : <https://learningapps.org/display?v=p3mgicvqj24> (data zvernennia: 26.02.2025).

10. Kliuch do Ukrainy: mista i liudy: pidruchnyk z ukraïnskoi movy yak inozemnoi (rivni V2-S1) / kol. avt. I. Kliuchkovska, O. Horda, O. Trumko, N. Martynyshyn, H. Temnyk). Lviv : Kolir PRO, 2020. Ch. I. 200 s.
11. Mazuryk D. Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Krok za krokom. Kharkiv : Folio, 2017. 288 s.
12. Makarova H., Palamar L., Prysiashniuk N. Rozmovliaimo ukraïnskoiu. Let's speak Ukrainian. Elementarnyi kurs. Navchalnyi posibnyk. Kyiv : INKOS, 2011. 222 s.
13. Mandrivka Ukrainoiu: navch. posib. z ukraïnskoi movy yak inozemnoi (riven B2) / I. Kliuchkovska ta in. Lviv : Don Bosko, 2012. 152 s.
14. Matsiuk Z. O. Metodyka vykladannia hramatyky ukraïnskoi movy yak inozemnoi. Morfolohiia : navchalno-metodychnyi posibnyk. Lviv : Vydavets Viktoriia Kundelska, 2024. 296 s.
15. Mii Lviv : navchalnyi posibnyk z ukr. movy yak inozemnoi (riven V2) / kol. avt. O. Antoniv ta in.; za zah. red. O. Antoniv, O. Turkevych. Lviv : Don Bosko, 2013. 80 s.
16. Nazarevych L., Havdyda N. Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Praktykum (Rivni V1-V2). Ternopil : FOP Palianytsia V.A., 2017. 212 s.
17. Naibilshi mista Ukrainy. Rezhym dostupu : <https://waytravel.com.ua/naibilshi-mista-ukrainy.html> (data zvernennia: 11.01.2025).
18. Palinska O., Kachala O. Avtostopom po Ukraini. Ukrainska mova yak inozemna : audioknyha z vpravamy. Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2014. 128 s.
19. Prohramy z ukraïnskoi movy yak inozemnoi (rivni A1-S1) / kol. avt. N. S. Nikolaieva ta in.; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, In-t filolohii, Kafedra ukr. ta ros. mov yak inozemnykh. Kyiv : Chetverta khvyliia, 2015.
20. Samusenko O. M., Klimkina O. I. Linhvokrainoznavstvo: Ukraina. Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet», 2009. 256 s.
21. Samusenko O. Motyvatsiini zavdannia v praktytsi vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi. *Slavica Wratislaviensia*. Wrocław, 2023. T. 178. S. 213–223. DOI: <https://doi.org/10.19195/0137-1150.178.17>
22. Svarych N. Ukrainska mova dlia inozemnykh studentiv (elementarnyi riven) : navchalnyi posibnyk. Kyiv, 2019. 208 s.
23. Svarych N. Ukrainska mova dlia inozemnykh studentiv (bazovyi riven) : navchalnyi posibnyk. Kyiv, 2020. 130 s.
24. Slovnyk.ua. Rezhym dostupu : <https://slovyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE> (data zvernennia: 09.01.2025).
25. Standart derzhavnoi movy «Ukrainska mova yak inozemna. Rivni zahalnoho volodinnia A1-S2». Kyiv Natsionalna komisiia zi standartiv derzhavnoi movy, 2014. 139 s. Rezhym dostupu : https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/06.09.2024%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%A3%D0%9C%D0%86_new.pdf (data zvernennia: 11.02.2025).
26. Stankevych N. Ukrainska mova yak inozemna: metodyka navchannia vydiv movlennievoi diialnosti : navch. posib. Lviv, 2022. 184 s.
27. Sumy – nova mova, novi druzi, nove zhyttia: navch. posib. / za zah. red. L.V. Bidenko. Sumy : Sum DU 2018. 132 s.
28. Testy z ukraïnskoi movy yak inozemnoi. Rivni A1-S1 / kol. avt. N. S. Nikolaieva, O. M. Samusenko, V. V. Ovdiuk, N. O. Bondarieva, M. V. Shevchenko, I. M. Prozhohina, M. Iu. Yakubovska Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet», 2018.
29. Urbanistyka. Osvitnii serial na platformi «Diia.Osvita». Rezhym dostupu : <https://osvita.diia.gov.ua/courses/urbanism> (data zvernennia: 06.02.2025).
30. Chyselnist naiavnoho naseleennia Ukrainy na 1 sichnia 2021 roku. Derzhstat Ukrainy. Rezhym dostupu : https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/05/zb_chuselnist%202021.pdf (data zvernennia: 23.01.2025).
31. Shevchenko M. Budmo razom (A1): Ukrainska mova dlia inozemtsiv : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Chetverta khvyliia, 2017. 164 s.

32. Shvets H. D. Znaiomtsia: Kyiv : navch. posib. z ukr movy dlia studentiv-inozemtsiv. Kyiv : Vydavets Fedorov O.M., 2011. 240 s.
33. Iurska L., Havrylovska L. Urbanonimy mista Lvova posttotalitarnoi doby kriz pryzmu ekolinhvistyky. Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. Lviv, 2021. Vyp. 15. S.130–136.
34. Top 5 places to visit in Ukraine who travels. Rezhym dostupu : <https://visitukraine.today/blog/3476/top-5-places-to-visit-in-ukraine-who-travels> (дата звернення: 11.01.2025).
35. Vintoniv M., Vintoniv T., Sydorenko O. Onymian and Appeallativian Names in the Ukrainian Ergonimicon. *Mundo Eslavo* 20 (2021). P. 68–85.
36. Vintoniv M., Boiko M. Language situation in Kyiv at the beginning of the 21st century: the material of a mass survey in the mobile application «Kyiv Digital». *Texto Livre : Linguagem e Tecnologia*. 2023. V. 16. Rezhym dostupu : <https://periodicos.ufmg.br/index.php/textolivres/article/view/46196> (дата звернення: 20.11.2024).
37. Welcome to Ukraine: Intensive language course: [textbook for foreign students] / kol. avt. L. Piatkovska, O. Pchelintseva, O. Denga, T. Isaienko ; Cherkasy State Technological University. Cherkasy : editor Hordiyenko Ye., 2023. 160 p.

URBAN THEMES IN THE METHODOLOGY OF TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Oksana Samusenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
Educational and Scientific Institute of Philology
Department of Ukrainian Philology for Foreigners
14 Taras Shevchenko boulevard, room 61, 01030, Kyiv, Ukraine
phone: 044 239 34 39
e-mail: oksamusenko@gmail.com; o.samusenko@knu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-8479-8851>*

The paper deals with the presentation of the urban theme in the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language. The purpose of the study is to examine the place and role of the urban theme in the process of teaching Ukrainian to foreigners. The author of the study underscores the importance of this topic in the context of teaching foreign citizens, given its presence in program documents at all levels of proficiency in Ukrainian as a foreign language. The article analyzes textbooks of Ukrainian as a foreign language and concludes that urban material (ranging from using lexical items such as «city» and names of Ukrainian cities to texts about these cities and communicative situations in urban settings) is presented at all levels of language proficiency. The presentation and versatility of such material depends on the learning goal, target group, level of language proficiency, subject matter, tasks proposed, author preferences, and where the textbook was created or published. The paper outlines the concept of urban space in the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language, highlights the peculiarities of presenting urban topics at different levels and offers examples of tasks based on material about Kyiv. It is proved that urban texts have a significant linguodidactic potential. Using urban materials enables integrated learning of language, history, and culture, as well as mastery of communication skills and abilities necessary for living in the city and solving everyday and professional issues. The inclusion of materials about Kyiv's realities in the educational process contributes to the development of social and socio-cultural skills necessary for a comfortable stay in the city, integration into its cultural environment, and as a result will positively impact intercultural communication in various spheres of life.

Key words: Ukrainian as a foreign language, textbook, urban text, urban space, city, Kyiv.

*Стаття надійшла до редакції 01.03.2025
доопрацьована 06.03.2025
прийнята до друку 13.03.2025*